

Gir frøhvelv falsk trygghet?

Marit Adelsten Jensen, daglig leder Havrå, Museumssenteret i Hordaland

Tiårsjubileet for Svalbard globale frøhvelv er akkurat markert. Samtidig er det allerede klart at ombygging må til for å kunne tilby verdens genbanker sikker lagringsplass. Permafrosten var ikke så permanent som man trodde. Kanskje dette er en anledning til å tenke over hvor kompleks veien mot framtidig, reell matvareberedskap faktisk er?

I «dommedagshvelvet» lagres det i dag omtrent én million ulike frøslag. Å ta vare på dette genmaterialet er svært viktig. Men minst like viktig er det at vi som samfunn erkjenner at et frøhvelv i seg selv ikke er noen garanti for vår framtidige forsyningsikkerhet. Å tro at vi kan «legge framtiden trygt i banken» på denne måten, undervurderer nemlig betydningen av den praktisk utøvende kunnskapen som alltid har vært kjernen i landbruket.

Det undervurderer betydningen av å opprettholde et *kontinuerlig* landbruk som i små steg tilpasser seg klimatiske endringer – slik landbruket alltid har gjort. Det undervurderer hvor viktig det er at vi tar vare på matjorda vår og hindrer at beitene gror igjen – og det undervurderer *ikke minst* den tiden det tar å gjøre en pose frø om til mat for en stor befolkning.

Det er ikke vanskelig å se for seg at det kan komme perioder der krig, terror, klimaendringer, naturkatastrofer, svikt i distribusjonssystemer eller ødelagte transportårer gjør at vi må dyrke mer mat *der vi faktisk bor*. Derfor er det livsnødvendig at vi også tar vare på den praktisk utøvende kunnskapen som gjennom årtusener er avleiret i lokalt landbruk. Denne allmennkunnskapen som tidligere gikk i arv ved at små hender tok etter store hender, er nå i ferd med å dø ut.

I dag er Havrå på Osterøy det eneste levende museet som opprettholder tradisjonell kunnskap om hvordan man skaffer seg mat og virke basert på stede egne ressurser. Denne kunnskapen, som har skaffet vestlandsbonden mat på bordet i årtusener, er imidlertid ikke direkte overførbart til resten av Norge. Klimatiske forhold og topografi varierer voldsomt i dette landet, og skal vi legge grunnlaget for et *minimum* av regional forsyningsberedskap, må vi ta vare på historiske landbrukstyper som er karakteristiske for hver enkelt region. Dette må være et statlig ansvar; denne jobben er alt for viktig til å overlates til isolerte og usystematiske private initiativ.

Praktisk kunnskap om hvordan man dyrker mat, kan ikke legges på is og tines opp igjen ved behov. Denne kunnskapen *dør* hvis den ikke holdes ved like. I dag bruker vi store ressurser på frøhvelvet på Svalbard, og det er en helt riktig prioritering. Men vi trenger også en parallell strategi som i tilstrekkelig grad tar vare på dyrkbar jord, beiter, praktisk kunnskap og kyndige hender. Da er *vern gjennom drift* veien å gå.